

fakhivtsiv z informatsiynoyi, bibliotechnoyi ta arkhivnoyi spravy [Features of development of qualities of speech culture of future specialists in information, library and archival affairs]. *Innovative pedagogy*, 20(3), pp. 26–29.

7. Shevchuk, S. V. and Klymenko I. V. 2011. *Ukrayins'ka mova za profesiynym spryamyvannyam [Ukrainian language for professional direction]*. Kyiv.

УДК 027.625:021.1(045)

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ДІТЬМИ-ЧИТАЧАМИ У ДИТЯЧИХ БІБЛІОТЕКАХ

Попович Н. Ф., Семенчук В. В.

FEATURES OF WORKING WITH CHILDREN-READERS IN CHILDREN'S LIBRARIES

Popovych Nadiia, Semenchuk Vitalina

У статті досліджено особливості роботи з дітьми-читачами у дитячих бібліотеках. З'ясовано, що для того, щоб процес формування читацьких інтересів дітей здійснювався успішно, необхідні знання про той рівень їх сформованості, який уже наявний у читачів. З цією метою використовується діагностика. Визначено, що залучаючи дітей до читання, бібліотекарі розвивають й удосконалюють інтелектуальну й емоційну сфери дітей-читачів, формують їхній світогляд та морально-етичні принципи, збагачують їхній життєвий досвід тощо.

Встановлено, що серед важливих завдань діяльності працівників дитячих бібліотек виокремлюється формування читацьких інтересів дітей-читачів, розширення їхнього читацького кругозору на основі жанрового й тематичного розмаїття творів. Саме дитячі бібліотеки мають значний вплив на формування читацьких інтересів дітей-читачів.

Ключові слова: дитяча бібліотека, діти-читачі, читацькі інтереси, діагностика, анкетування, бесіда, спостереження.

The article examines the peculiarities of working with children-readers in children's libraries. It was found that in order for the process of formation of children's reading interests to be carried out successfully, knowledge about the level of their formation, which is already available to readers, is necessary. Diagnostics is used for this purpose. One of the ways to diagnose the formation of reader interests is a conversation. It can be standardized and free. In the first case, pre-formulated questions are asked in a certain sequence, they are easier to process. A free conversation allows you to vary the questions in order to obtain more accurate, detailed information. Optimal in the process of forming children's reading interests is the observation method, which helps to investigate their participation in certain activities, the culture of their speech, literacy, regularity of reading, breadth and stability of reading interests. It was determined that by involving children in reading, librarians develop and improve the intellectual and emotional spheres of children-readers, form their worldview and moral and ethical principles, enrich their life experience, etc.

It has been established that among the important tasks of children's library workers, the formation of reading interests of children-readers, the expansion of their reading horizons based on the genre and thematic variety of works is singled out. It is children's libraries that have a significant influence on the formation of reading interests of children-readers.

Keywords: children's library, children-readers, reading interests, diagnosis, questionnaire, conversation, observation.

Роботу з дітьми-читачами у дитячих бібліотеках будують на основі аналізів читання та індивідуальних бесід, обговорень, діалогів, під час яких бібліотекарі прагнуть порекомендувати книгу, поговорити про прочитані книги, поспілкуватися про проблеми, взаємини з однолітками, батьками, вчителями.

Дослідженню різноманітних питань діяльності дитячих бібліотек присвячено ряд публікацій [3; 4; 5].

Дитяча бібліотека, будучи частиною системи читацького розвитку користувачів, має широкі можливості для вирішення наступних завдань:

- пробудження інтересу в дітей до книги, читання;
- формування кола читання з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей-читачів даної вікової групи;
- виховання навичок культури читання і користування бібліотекою;
- розробка інноваційних програм і проєктів читання;
- розвиток партнерства бібліотек.

Для того, щоб процес формування читацьких інтересів дітей здійснювався успішно, необхідні знання про той рівень їх сформованості, який уже наявний у читачів. З цією метою використовується діагностика, яка здійснюється за допомогою анкетування.

Анкета є основним засобом опитування та соціологічним документом, що містить структурно-організований набір запитань, кожне з яких пов'язане із завданнями певного дослідження. Цей зв'язок виражається в необхідності отримання інформації, що відображає характеристики досліджуваного об'єкта, зокрема читацьких інтересів.

Ефективним способом діагностики розвитку читацьких інтересів є аналіз бібліотечних формулярів, творчих робіт школярів. Такий аналіз дає змогу виявити найбільш читану літературу, мотиви читання, ставлення до прочитаного.

Ще одним способом діагностики формування читацьких інтересів є бесіда. Вона може бути стандартизованою і вільною. У першому випадку заздалегідь

сформульовані запитання ставляться в певній послідовності, їх легше обробляти. Вільна бесіда дозволяє варіювати запитання з метою отримання більш точної, розгорнутої інформації.

Оптимальним у процесі формування читацьких інтересів дітей є метод спостереження, який допомагає дослідити їхню участь у певних заходах, культуру їхнього мовлення, начитаність, регулярність читання, широту і стійкість читацьких інтересів.

Завдяки різноманітним способам діагностики розкривається особистість дитини, її характеристика як читача, інтереси і захоплення, взаємини з однолітками, сім'єю і школою.

У роботі з читачами даної вікової групи особливо актуальним є розвиток такого напрямку як бібліотерапія. З цією метою в бібліотеках відкриваються куточки бібліотерапії й психологічної допомоги, в яких, крім книг, представлені папки з газетними й журнальними публікаціями, інтернет-матеріали з різних проблем. Тут діти діляться своїми проблемами, переживаннями, отримують поради, рекомендації, конкретні відповіді від бібліотекарів, педагогів, батьків, однолітків.

У методологічному аспекті розвитку дитячої бібліотеки важливим є особистісно-діяльнісний підхід, що виводить діяльність дитячої бібліотеки на рівень процесу передачі культурного досвіду від покоління до покоління. Даний процес конкретизується як взаємозв'язок культури дорослих і культури дітей, як інтерсуб'єктне читацьке спілкування дитини і керівника читання.

«Інтенсивний розвиток ІТ і пов'язане із ним впровадження електронних засобів інформації зробили пріоритетною стратегію читання, спрямовану на отримання відомостей... Останніми роками термін «читання» визначає спосіб отримання (сприйняття) інформації, закладеної в тексті. Новизна цього підходу, проте, спирається на давні традиції, його головне призначення – давати дітям знання, зафіксувати в пам'яті відомості про літературу, авторів, твори, літературних героїв. За цим принципом формується сучасний літературний

стандарт. Щодо бібліотеки, ця стратегія виявляється у забезпеченні значної кількості інформаційних запитів школярів, у прагненні співробітників допомогти дитині стати ерудованою в галузі літератури, розширити інформаційне поле особистості, розвинути пізнавальний інтерес» [2, с. 45].

Дитяча бібліотека є цілісною системою, яка має певний набір елементів, взаємопов'язаних між собою: бібліотечний фонд для всіх груп читачів дитячої бібліотеки, читачів дитячого віку, бібліотекарів-керівників читання дітей, матеріально-технічну базу. Перші три елементи більшою мірою відображають специфіку діяльності дитячої бібліотеки й обумовлені її функціями в суспільстві. Відтак, постають важливі завдання:

- ознайомити дітей з широким та доступним колом дитячого читання;
- розширити й поглибити знання дітей-читачів щодо оточуючого їх світу;
- формувати спеціальні уміння самостійно та продуктивно працювати з дитячою книжкою, орієнтуватися у світі книжок і вибирати їх для задоволення власних пізнавальних потреб;
- формувати в дітей вміння самостійно працювати з різними джерелами друкованої продукції для знаходження потрібної інформації;
- навчити користуватися довідковою літературою та бібліотечно-бібліографічними позначками;
- сприяти накопиченню в школярів досвіду спілкування з дорослими та однолітками на основі прочитаного;
- спонукати до розвитку усного мовлення та мислення;
- формувати уявлення про літературні елементи тощо.

На думку Л. М. Баліки: «Ефективність розвитку інтересу до читання в учнів залежить від сформованості «читаючого» середовища, книжкового оточення. Тільки на цій основі виникає бажання читати, що переростає в духовну потребу. «Читаюче» середовище повинне бути створене насамперед у родині, у школі, у шкільній бібліотеці. Для розвитку інтересів учнів до читання у процесі діяльності шкільної бібліотеки велике значення мають рекомендації бібліотекаря, бесіди за

прочитаним, виставки-огляди, усні журнали, аналіз читацьких формулярів, анкетування, літературні ігри, вікторини, конкурси малюнків, літературні вітальні тощо. Усе це виховує творчого читача: чим більше учень читає, тим він більше розвинений. А навчити його читати й прищепити інтерес до читання – це головне завдання вчителя й бібліотекаря» [1, с. 231].

Залучаючи дітей до читання, бібліотекарі розвивають й удосконалюють інтелектуальну й емоційну сфери дітей-читачів, формують їхній світогляд та морально-етичні принципи, збагачують їхній життєвий досвід тощо.

Ознакою літературної освіченості дітей-читачів та свідченням їхньої сформованої бібліотечно-бібліографічної компетенції є самостійне дитяче читання.

«Читання не лише викликає певні почуття, роздуми, а й спонукає до реалізації й розвитку творчого потенціалу особистості. Важливо, щоб читання було систематичним» [4, с. 168].

Актуальними для формування читацької самостійності дітей є такі аспекти роботи працівників бібліотек, як прищеплення читацької культури, формування читацьких інтересів, проведення різноманітної діяльності дітей з дитячими книгами, розробка та впровадження спеціальних програм розвитку дитячого читання тощо.

Одним із напрямів розвитку читацької самостійності є формування умінь у дітей-читачів користуватися бібліографічними покажчиками, картками каталогів, орієнтуватися у принципах розміщення книжок на стелажах. Важливо також формувати в них уміння користуватися довідковою літературою, орієнтуватися у структурі дитячих енциклопедій, довідників тощо.

Загалом працівникам дитячих бібліотек необхідно систематично передбачати актуалізацію досвіду самостійного читання дітей, мотивувати їх до спілкування з книгою.

Отже, серед важливих завдань діяльності працівників дитячих бібліотек виокремлюється формування читацьких інтересів дітей-читачів, розширення

їхнього читацького кругозору на основі жанрового й тематичного розмаїття творів. Саме дитячі бібліотеки мають значний вплив на формування читацьких інтересів дітей-читачів.

Список використаних джерел

1. Баліка Л. М. Педагогічні основи роботи шкільних бібліотек щодо розвитку в учнів інтересу до читання. *Інноватика у вихованні*. 2017. Вип. 6. С. 225–236.
2. Безручко О. Діти і читання в новій реальності. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 8. С. 44–47.
3. Попович Н. Ф., Бондарева Д.-Т. О. Функції дитячих бібліотек у розвитку дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі*: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 25 жовтня 2018 р. Мукачєво, 2018. С. 56–59.
4. Попович Н. Ф. Роль дитячих бібліотек у розвитку читацької самостійності дітей молодшого шкільного віку. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*. Мукачєво-Ченстохова, 2018. Вип. 24(1). С. 164–170.
5. Попович Н. Ф., Семенчук В. В. Специфіка роботи з дітьми молодшого шкільного віку у дитячих бібліотеках. *Бібліопсихологія, бібліопедагогіка, бібліографістика, бібліотерапія в освіті: теорія і практика*: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Мукачєво, 27 жовтня 2023 р. Мукачєво: МДУ, 2023. С. 67–69.

References

1. Balika, L. M. 2017. Pedagogical foundations of work of school libraries regarding the development of students' interest in reading. *Innovation in education*, 6, pp. 225–236.
2. Bezruchko, O. 2015. Dity i chytannya v noviy real'nosti [Children and reading in the new reality]. *Bulletin of the Book Chamber*, 8, pp. 44–47.
3. Popovych, N. F. and Bondareva, D.-T. O. 2018. Funktsiyi dytyachykh bibliotek u rozvytku ditey doshkil'noho viku [Functions of children's libraries in the development of preschool children]. *Actual problems of education and upbringing in the conditions of integration processes in the educational and scientific space*: a collection of theses of reports of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference, 25 October 2018. Mukachevo.
4. Popovych, N. F. 2018. Rol' dytyachykh bibliotek u rozvytku chytats'koyi samostiynosti ditey molodshoho shkil'noho viku [The role of children's libraries in the development of reading independence of children of primary school age]. *International scientific journal "Education and Science"*, 24(1), pp. 164–170.
5. Popovych, N. F., and Semenchuk, V.V. 2023. Spetsyfika roboty z dit'my molodshoho shkil'noho viku u dytyachykh bibliotekakh [The specifics of working with children of primary school age in children's libraries]. *Bibliopsychology, bibliopedagogy, bibliography, bibliotherapy in education: theory and practice*: a collection of abstracts of the III All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference, 27 October 2023. Mukachevo: MSU.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>